

ภาพธรรมเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงถ่ายและโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ลงในงานพระราชทานเพลิงพระศพ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร

ประกอบด้วย โฉลง กำกับภาพแต่ละชิ้นในรัชกาลที่ ๕
ตรวจลงพระเมตรบรรอยชัย พุทธศักราช ๒๔๒๕

และขออธิบายลักษณะของเรื่องพระราชม ซึ่งมีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงเขียนขึ้น

พุทธศักราช ๒๔๙๕

บานแพนง

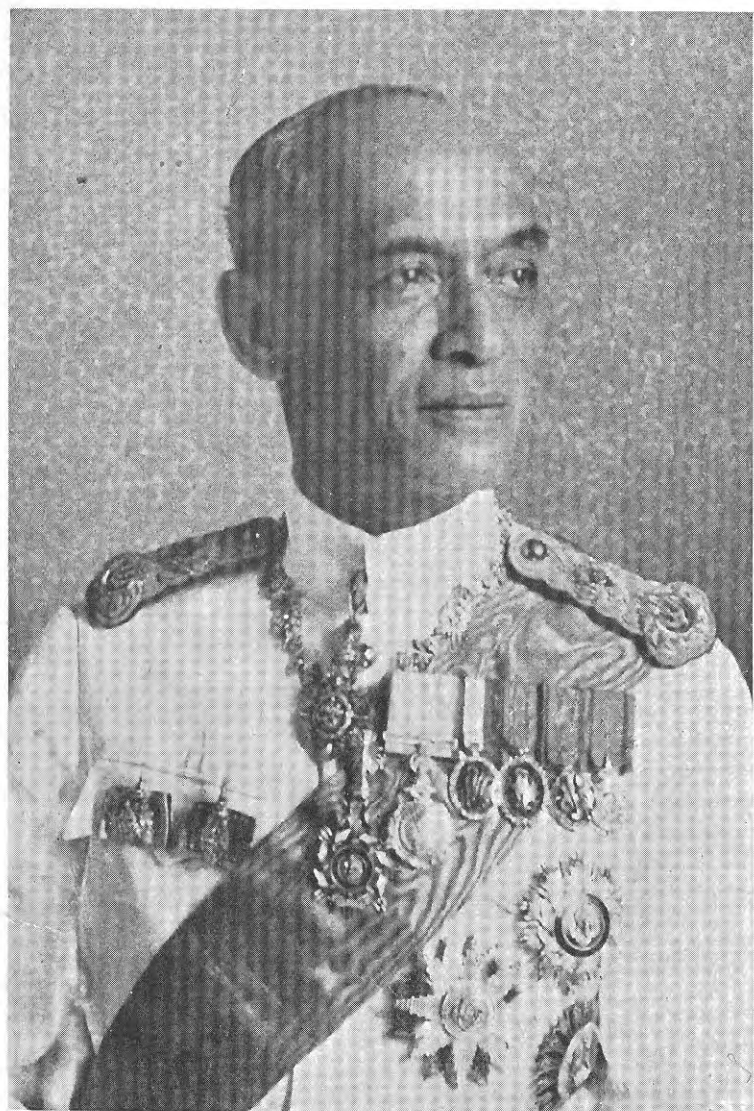
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีหัตถาธิเบศร์
รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร ดยามินทรราชิราช บรมนาถบพิตร ทรง
พระอนุสรณ์คำนึงถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิต
ประยูรศักดิ์ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ซึ่งต้นพระชนม์ไปแต่เมื่อเดือน
มีนาคม ที่แล้วมา ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้จัดการบำเพ็ญพระราชกุศล
พระราชทานตามควรแก่พระเกียรติยศโดยลำดับมา จนบัดนี้ ถึงเวลาที่จะ
พระราชทานเพลิงพระศพตามราชประเพณี ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้น ได้มีคุณูปการแก่พระองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ คราวมาถึงเวลาที่ได้เสด็จขึ้น
เถลิงราชสมบัติและต่อมาเป็นนานปีการ ได้ทรงฉลองพระเดชพระคุณ
มาจนถึงวันทศวันพระชนมมงคล สมเเหตุให้ทรงพระอาลัยยิ่งนัก ใครจะได้
ทรงมีส่วนทำการตอบแทนพระคุณเป็นพิเศษด้วยพระองค์เองสักอย่างหนึ่ง
ทรงระลึกว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร เป็นผู้มีพระอริยาศยาน้อมไป
ในทางศิลปทุกชนิด โดยเฉพาะทางวิจิตรศิลป์ ส่วนพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทรงนิยมวิจิตรศิลป์เช่นกัน สมควรที่จะจัดให้มีอนุสรณ์
แห่งความร่วมมือพระหฤทัยขึ้นไว้สักอย่างหนึ่งในโอกาสที่จะพระราชทานเพลิง
พระศพทรง จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์ภาพรวมเกียรติซึ่งทรงถ่ายไว้
ด้วยฝีพระหัตถ์ในพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามชั้นชุดหนึ่ง เพื่อ
พระราชทานช่วยแก่ผู้มาในงานนี้ และเพื่อให้อมิขาดเกียรติคุณ

โปรดเกล้าฯ ให้คัดเอาโคลงรามเกียรติ์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เสด็จทรงพระราชนิพนธ์ และทรงชักชวนให้พระบรมวงศานุวงศ์ และ
 ข้าราชการ นักปราชญ์ราชบัณฑิต ช่วยกันรวบรวมไปแต่งจนตลอดจากรัก
 ได้กำกับรูปภาพเหล่านั้นมาพิมพ์กำกับไว้เฉพาะที่ตรงเรื่องกับภาพทรง
 ถวาย กับโปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยดาพฤตนิยการ
 เขียนอธิบายประวัติของนิยายพระราชนิพนธ์นั้นมาแต่โบราณกาลไม่ว่ากว่า
 ๒๐๐๐ ปีนั้น พิมพ์ลงไว้ด้วย เพราะยังไม่เคยมีอธิบายเช่นนั้นปรากฏใน
 ภาษาไทยในที่แห่งใด

ด้วยนาพระราชนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์มาแต่
 นาน ทรงพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ถวายพระองค์ท่าน หากมีทางใดที่ผล
 แห่งพระราชนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์ในโอกาสนั้น จะไปถึงพระองค์ผู้เสด็จลงมา
 แดงน ทรงหวังว่าจักเป็นบททรงได้มนต์ย่นคิดและอนุโมทนา

พระดำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๕๕

สารบัญ

ภาพทรงถ่ายทพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

กับโคลงรวมเกียรติกาภภาพ

เรื่องพระราม

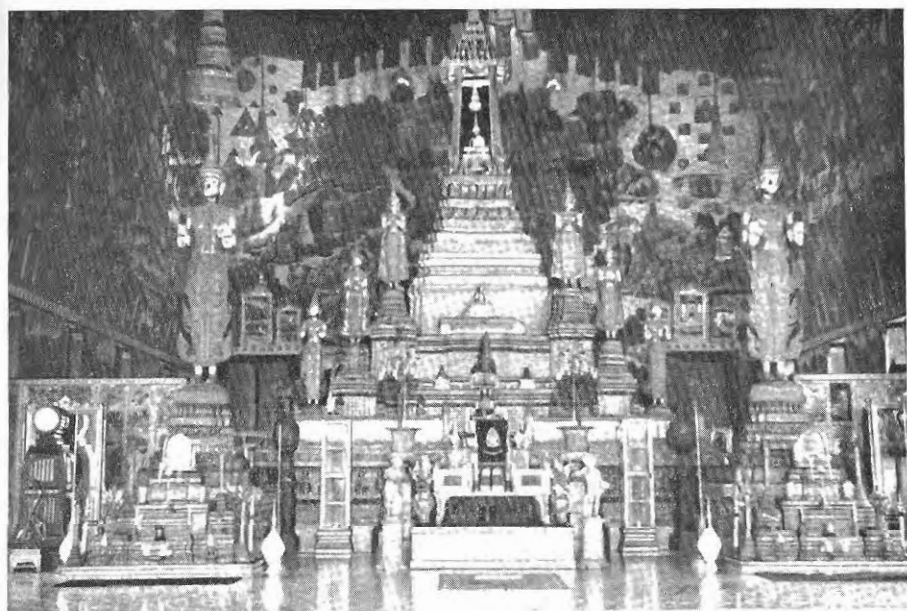
๑. ถิ่นเดิมและเจ้าของเรื่องเดิม	หน้า ๓
๒. นิยายเดิมก่อนมาถึงเมืองเรา	" ๓
๓. นิยายเช่นที่พบอยู่บัดนี้ในเมืองไทย	" ๓๔
ก. รามเกียรติ์รชกาดท ๓	" ๓๘
ข. รามเกียรติ์รชกาดท ๒	" ๓๕
ค. รามเกียรติ์รชกาดท ๔	" ๓๘
ฅ. รามเกียรติ์รชกาดท ๕	" ๓๘
ง. รามเกียรติ์รชกาดท ๖	" ๓๙
จ. คำพากย์รวมเกียรติ	" ๔๑
๔. นิยายในบ้านเมืองที่ใกล้เคียง	" ๔๕
ก. ชวามดาญ	" ๔๗
ข. เขมร	" ๔๘
ค. อื่น ๆ	" ๕๘
๕. พิจารณาทางที่นิยายเข้ามาเมืองไทย	" ๖๐

ภาพรวมเกียรติต่อไปนี้ เป็นส่วนหนึ่งของภาพที่
ทรงถ่ายในพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่
คราวก่อนๆที่เสด็จพระราชดำเนินเข้ามาเยี่ยมพระนครฯ
ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์ขึ้นในประเทศสวิสส์ แต่
ลายรูปออกมาไม่งามได้งดเสีย ที่พิมพ์ไว้ในเล่มนี้จึงมี
แต่ลายส่วนของเรื่อง ลายแห่งก็มีมาก ลายแห่งของ
พระระเบียงก็ไม่มีเลย โดยเหตุที่กำหนดงานพระเมรุ
กระชั้นเวลาอยู่ จะทรงถ่ายเพิ่มเติมซ่อมไม่ทัน

การคัดได้คงตัวสะกดไว้ตามเดิม

ศาสนโชติรุ่งเรือง นานเนื่องนิตยบูชา พระปฐมมากร
แก้วมรกต ที่ประณตณนิกร กำจรยิ่งยศโยค จูงใจ
โลกสู่ฟ้า เป็นเฉลิมหล้าสาพล ไครยดยากลุ่มทุกข์
อกเมืองสุขอยู่ระรื่น หน้าเมืองชนแสด้ม ยิ้มกมล
บัวบาน แสนสำราญสำเริง บันเทิงทั้งชนธ
พระนครศรีอยุธยา

จาก รำชนำ รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑

ห้องที่ ๑

ท้าวชนกทำพิธีชดนางด้ดา

พระเทวาทินนิค, (ฉาย เทียมศิลป์ไชย) เขียน ๒๔๗๔

หวนคิดถึงดุกน้อย
ตรัดเรือกนายไธมดิน
ยังร่วมนิโครธิน
ทุดตุกกูกักเจ้า

ขอจงออกสู่
ไถจรตจรงพา
ชักอานาจเทวา
เสด็จเลี้ยงสัตยาแล้ว

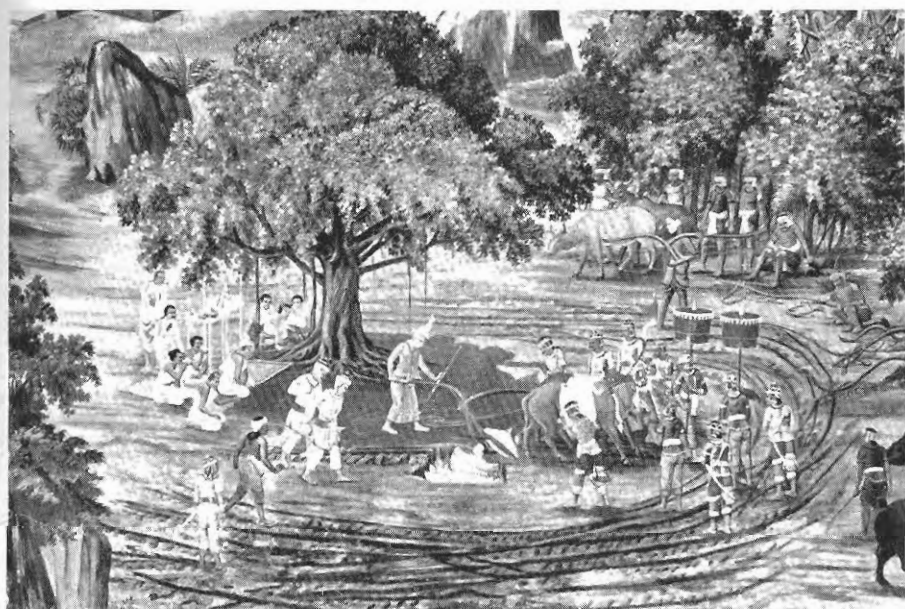
โค่นำจำเภาะพ้อง
คอกประทุมท้อผอบ
บานกลีบกลั่นครวบ
พระจิงเผยผอบอัม

ในดิน
ตาค์เต้า
ภักตรตั้ง ไธมเฮย
เขตรแคว้นนครคั่น

อาชา ไนยเสย
พบแก้ว
รักษช่วย น้าเนอ
จิงจกจกจรตไถ

พานประดับ
กตักถุ่ม
เลอวงรณ รศนา
บุครแฉวรบขวัญ

พระยาศรีสุนทรโวหาร แต่ง

ห้องที่ ๑ - ๒

ชบวนแห่ท้าวชนกเจ้าจกดับกรง

พระเทวารินนิมิต, (นาย เทียมศิลป์ไชย) เขียน ๒๔๗๔

ทรงรับช้ายาจแด่	พด้นดา พรตเฮย
ชนตั้งเทียบโยธา	ยาตรเต้า
ทรงร่วมนริธา	ดวงจิตร ท่านนา
ถนถนถนถนเขา	เขตรท่ายธานี
ฝ่ายชาวนครเวศ์ทอง	บุรุษนา รินา
ทราบบเหตุนแห่งราชา	ผ่านเผ้า
ได้ราชริตาดธา	พรตกดับ กรงเฮย
โยงชักชวนถนถน	เหมอยเมอเหลอหลาม
ชมชนกถนถนถนถน	ทางหลวง
คบคองคองทนานทอง	เบียดแบ่ง
พิศเพ่งริตาดวง	จิตรราช
ชมว่าเทพยดรรแต่รง	จากฟ้ามาเมือง

พระยาศรีสุนทรโวหาร แต่ง

ห้องที่ ๒๑

ชีวภาพทฤษฎีกรุงดงกา

นายก้าจัด ประดิษฐ์ เขียน ๒๔๗๒ ผิน ศุภมิตรพย ช่อม ๒๔๗๘

วนนยภษชอชาง

แปดงรูปค็อพรหมดา

ดณแดบปัดดงกา

หัดบสันทตงวาทง

จอมราชได้มฤคแล้ว

ดงบรแดมณ

ดรดล้งอด้รลัดก

แดดักตณฤช่า

ท้าวราฟฟโรชเคยว

ยลัษกรกมลัษรพ

คิตวาศักยวธรรม

ควางจกรตคตณตวน

ชาวเมืองแตกตณก้อง

ทศภักตรเว้งรคคดา

ดิงพตานลัษชีวหา

ท้าวกนกรรแด้งเค้ร่า

ชีวหา

หัดบพรง

มดทว

ร่างม้วยอาลัญญ

เว้งพด ถัดบเฮย

มดทว

เกยวคู้ เว้งกเฮย

ปากร็องรบัชาน

ชบพัน

ด้าตรถวน

ท้าว

ยภษนอชเชยมดาย

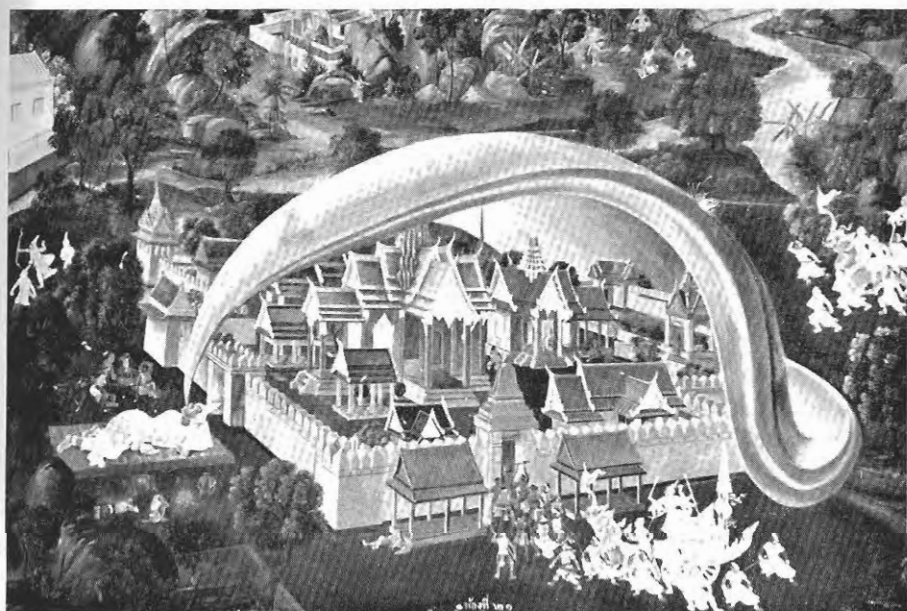
โกดา หดเฮ

รบัเต่า

นอชชาด ชัฟเฮย

รบัร็องเร้งคัศย

นายโต เปริยญ แต่ง

ห้องที่ ๒๓

ครุเศียรขบกระบ หอมดอมด้วยภูตผค่าจ
นายจวัน จิตราวททย เขยน ๒๔๗๔

ครุเศียรขบคชเจ้า	ราญรอน
พระหุดงกาญจนา	ชาดลัน
ครุเศียรแก่งจักรกร	จับคว่าง ไปเฮย
จับคระคว่างไขว่กัน	รอบด้อมองคราม
ราเมศร์ยดจักรเจ้า	มัสวาร์ เวียรแฮ
ทรงถนอคนวาศผาญ	จักรแกว
จักรเหลดถ่วงพะควาน	คชมอด ม้วยเฮย
ชนยักษคกดินแดง	แผ่นเขาราว
หริรักษพิโรธเงอ	คันศร
ตฤกกายกาจร	เจบชา
ครุเศียรม่งหมายรอน	ชัพถน คัดปแฮ
ดาตเค็กครวมากถา	แวดด้อมองคราม
พระบงศรัยักษด้อม	รอบกาย ทานเฮย
เนตรม่งพระไทยหมาย	จกมด้าง
จับพรหมมาศพาดสาย	ทรงผาด แผดงแฮ
บกกอกครุเศียรวัง	ชัพถนลุ่มขนม

ห้องที่ ๒๕

หนุมานถวายตัว

นายสุต ต้าเตนงาม เขียน ๒๔๗๒ ผัน ศุภมิตรพัย ชื่อม ๒๔๗๘

พระเอกพิงพ่อง	พานรินทร์
โรมรตนกณทตณ	บอกร้อง
ผองเผือกเกลือกกระบินทร์	มเดช
พระลักษณบงตอง	ตอบถ้อยทุดแดง
ขุนกระบิณทรยิณครัดเม้น	คำมาร คานา
แปงรูปหนุมานกราน	กราบเกล้า
ถวายคิปลักระบิณทร์ชาน	ขอโทษ แดงแะ
โดยเหตุสวาทเห่า	ตั้งให้ถวายตัว
อยู่หัวจกเสด็จตัว	แดนใด
จักรกฤษณครัดแดงไซ	ข้างถ้อย
คำแหงหนุมานไวย	วากยว่า พระเอย
ขอแนะนำชานอย	หนงเผ่าผาฐิต
มีนามศักรพ้อง	พาด
พิชชจากชาน	สู้ไม
เหนถึงจกภักดี	ตอบาท บงษ์เอย
พระกฤษณอวยไชให้	แนะนำมาถวาย

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวรวรรณกร
(กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์) ทรงพระนิพนธ์

ห้องที่ ๒๖

หนุมานพาสุครีพมาถวายตัว

นายสุต ดำเนินงาม เขียน ๒๔๗๒

ฝน ศุภมิตรพย ช่อม ๒๔๗๘

ถึงถวายอัญชลิตนอม

จึงพระตรึงนารท

ดกรบทรภาณมาศ

จึงมดระนิเวศทอง

สุครีพทนต์แดง

กาจากบทรพ

ผินนคปากถามณ

พกดบขบได้ชา

คาบหนึ่งชาบาทได้

ความชอบพระอิศรา

วางวนวิเชียรตา

กาจากเกยจกนเคตา

เดียดตยถูกด่าปเบอง

ครพระจกประหาร

ตรัสว่าจงคิดการ

เราจะลอบคำอ้าง

ประนตบาท

ท่านพร้อง

มีเหตุ ไตฤา

อยู่ร้างแรมไพร

เดิมที

รบรา

ชาณิก เดียนอ

จากดาวเนาพนานค

ชดอผา หดวงแะ

โปรดเกล้า

เรศแก่ ชานอ

คู่ชาเคียงถนอม

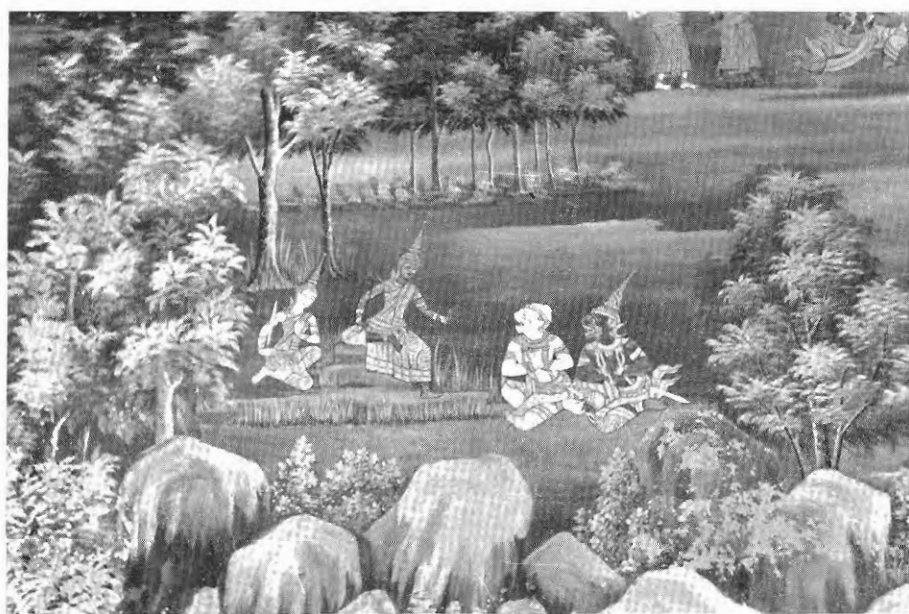
บทมადย

ขัฒมถ้าง

ไปด้อ มาเทอญ

เหตุคงเดิมค

ขณวิจิตรวรรณสาสน แต่ง

ห้องที่ ๓๖

หนมานถวายแหวน

นายด้วงษ์ ทิมอุดม เขียน ๒๔๗๒

ราชปถางนางหนองชน
ชนกระบะบงกษา
นางจับพระภษา
รับกระเด็นค้อเข้า

ถวายบุตรผดเอนแก
วางพระนางพถางอญ
นางเผยผรุดถึงฉัน
เองใช้การหาญด้อม

ขุนด้วงทูลว่าข้า
ทหารพระจอมจักร
เหยบนนครเขตรักษ์
ทรงมอบขามรงค์ให้

นางยดแหวนพตร้อน
ชุกคิจิตรระฆง
ออกโอฐว่าถึงดวง
ของตกกกลางไพรแก่ง

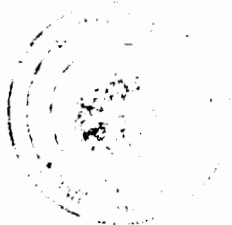
รักษา
ยอมน้ำ
ด้อมกึ่ง โศกเฮย
ทอดทงองค์คง

กัตกระเด็น เมอณา
ชดคันน้อม
ไคโคด เนาเฮย
คอดแกกไฉน

ขุด บาทเฮย
ครัดไ้
สืบเหตุ พระนา
กับผ้ามายถวาย

วันทรง
ยักษแสงรั้ง
ดอบเปลี่ยน แปลงนา
กต่างให้กณน

ห้องที่ ๓๖

ยักษ์เอาหนุมานตงตำในครก

นายเลิศ พ่วงพระเดช เขียน ๒๔๗๒

เพชรฆาตรุมเข้มด

ถึงจำ ไชว์นา

จับยกดงครกตำ

ไขว่คว้าง

ถูกลมโอดหุดก่า

หมัดชก ชิงนา

ได้ส่ากตากได้ล้าง

แตกยม้วยมตายชนม์

พดยักษ์ดางครนคว้าม

ด้อยองชน

ดางยักษ์ชอกหาญผจญ

จับไว้

12
818565
(A1)

-8.SEP.1977

20266

ห้องที่ ๓๖

ทศกัณฐ์จุดไฟเผาหนุมาน

นายเลิศ พ่วงพระเดช เขียน ๒๔๗๒

ทศกัณฐ์ ^๕ เผยพจนเขื่อน	โองการ ถามแช
ไฉนจักฆ่าเองดาญ	ชีพได้
ตั้งไคซึ่งประหาร	ชีวิตร วอดนา
สู่เร่งบอกเหตุให้	แต่ถ้วนใจจริง
ถึงหลอกบอกเหตุทำว	ยक्षा
เพลิงคดดอกเผากายา	มอดม้วย
ทศกัณฐ์ตั้งเสนา	มารจับ ถึงแช
ผูกมัดพันพัตรด้วย	นุ่นเคถ้านามันไซดม
เสนารับตั้งท้าว	ทศกรรฐ์
ทำเดรัจฉาทรงธรรม	ครดีไซ
พระยายกษัตริย์หอกพถัน	กวัดแกว่ง
เบ็ดขวบจับจู่โจม	นุ่น ^๕ เชอเพลิงโพลง

ห้องที่ ๓๖ - ๓๗

หนุ่มา^๕นเผล^๕กร^๕ง^๕ด^๕ง^๕กา

นายเด^๕ค^๕ พ^๕วง^๕พระ^๕เด^๕ช^๕ เ^๕ย^๕เ^๕น ๒๔๗๒

ดู^๕ก^๕ถ^๕ม^๕ โด^๕ด^๕เ^๕น^๕เด^๕ย^๕ว^๕
จุ^๕ด^๕ท^๕ก^๕ม^๕ข^๕ไ^๕พร^๕ช^๕ย^๕น^๕ค^๕
เป^๕ด^๕ว^๕เพ^๕ด^๕ง^๕พ^๕ด^๕ง^๕ค^๕ิ^๕ด^๕ม^๕ณ^๕
ค^๕ำ^๕ห^๕น^๕ก^๕น^๕อ^๕ก^๕ใน^๕ท^๕ง^๕

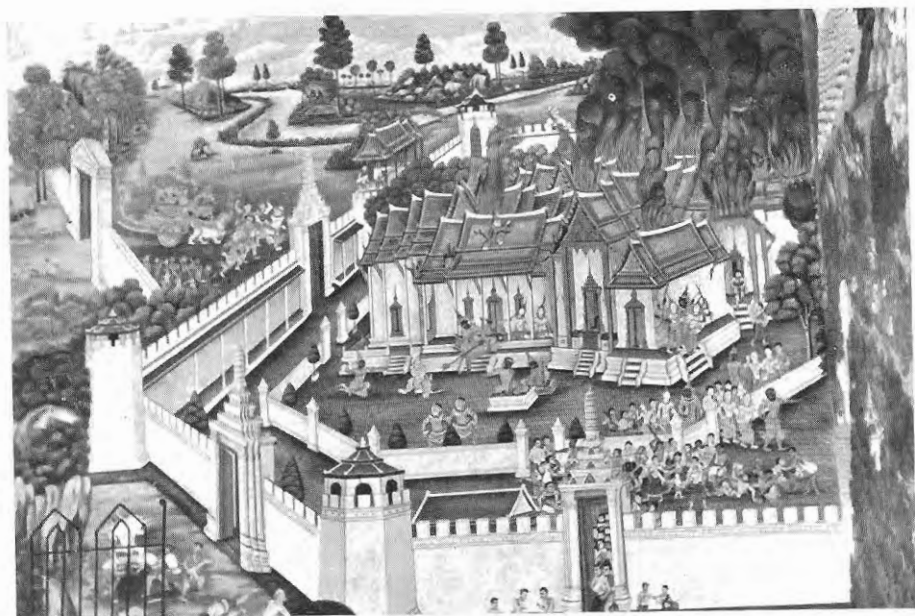
เ^๕ด^๕ย^๕ง^๕เพ^๕ด^๕ง^๕ค^๕ค^๕ก^๕ก^๕อ^๕ง^๕
พ^๕ย^๕พ^๕ด^๕ช^๕ร^๕ด^๕ม^๕า^๕ง^๕มา^๕
เป^๕ด^๕ว^๕เพ^๕ด^๕ง^๕พ^๕ด^๕ง^๕ไ^๕พ^๕ด^๕ง^๕อ^๕
ค^๕ิ^๕ด^๕ม^๕ข^๕ป^๕ร^๕า^๕ง^๕มา^๕ค^๕ั^๕ซ^๕ม^๕

ท^๕ค^๕เ^๕ย^๕ร^๕ด^๕ด^๕ง^๕เด^๕ห^๕ด^๕ม^๕
เ^๕ร^๕ีย^๕ก^๕ญ^๕า^๕ค^๕ิ^๕โย^๕ช^๕า^๕พ^๕ด^๕
ก^๕ร^๕ย^๕ด^๕น^๕ค^๕น^๕า^๕ง^๕ม^๕ณ^๕
ร^๕บ^๕เ^๕ด^๕ค^๕จ^๕อ^๕อ^๕ก^๕า^๕ก^๕ห^๕อ^๕ง^๕

อ^๕ด^๕ว^๕
ไ^๕บ^๕ย^๕ง^๕
เ^๕ท^๕ย^๕ร^๕ร^๕า^๕ช^๕ ถ^๕า^๕น^๕แ^๕
นิ^๕เว^๕ค^๕น^๕ไ^๕ห^๕ม^๕ไ^๕ฟ^๕เ^๕า^๕

โก^๕ด^๕า^๕ ห^๕ด^๕เ^๕ย^๕
ม^๕ด^๕ค^๕ด^๕ุ^๕ม^๕
กา^๕ค^๕ว^๕า^๕บ^๕ จ^๕า^๕ม^๕แ^๕
ท^๕ร^๕ด^๕ด^๕ม^๕ท^๕ถ^๕า^๕ย^๕ด^๕ง^๕

ม^๕ด^๕า^๕ย^๕ช^๕น^๕ม^๕
ด^๕ั^๕น^๕ก^๕อ^๕ง^๕
ไ^๕ท^๕อ^๕ค^๕ ค^๕ิ^๕น^๕า^๕
ก^๕ั^๕บ^๕ท^๕ง^๕ด^๕ั^๕น^๕ม^๕ใน^๕

ห้องที่ ๓๗

หนุมานไปหาฤๅษขอให้ดับไฟทางของตน
นายเตง อ่อนงามพร้อม เขียน ๒๔๗๓

หนุมานนับได้
เพลิงที่ปลายหางยัง
จนจิตรลัดฤๅษ
ด้านกนิหารทเจ้า

พถนเข้าพถางนอบน้อม
ดาบศเห่นพานร
ถึงกราบเกล้าว่าวอน
แล้วเกล้าเหตุค้นไ้
ฤๅษัธรวดเยาะพัย
สัพยอกพานรทาง
เพลิงนคคิปลายหาง
นาทไ้บ่อน้อย

หนุมานพถนคิได้
หางจุ่มโอฐอมไฟ
ถมฆานประดำศไ้
เพลิงที่ปลายหางน

โดยหวัง
รุ่มเร้า
ผายสุ
หังอมง้อจอมธรรม

ประนมกร
นงไ้
วานดับ เพลิงนา
ทราบต้นทุกประการ
ถึงพถาง
ถ้องถ้อย
ดับได้นา
จักไ้โยหว่า

โดยไ้
อดอน
นาคิก คนเฮย
ดับได้ดงประดังค์

ห้องที่ ๓๕

หนุมานได้ประทานรางวัลผ้านุ่งจากพระราม
นายวิเชียร ประดิษฐ์วรรณ เขียน ๒๕๗๓

องค์ถวายบุตรทง	ชมภู พานเอ๋ย
พาพวงพหุลย์	รยาครเตา
ถึงแทมพระพดาตรู	ตรับเหต
ทราบวาจกรักฤษณเจ้า	ดกษณ้องดั่งดำนาน
ดำนายคอยเฝ้าพระ	จักรวรา ชีราชเอ๋ย
จักรกฤษณทอศทศนา	เนตรพ้อง
ดื่บด้ามกบมา	เสนอหมอบ เฝ้าเฝ้า
เปรมจิตจากชารทอง	ประเทศท้าวดั่งชด
ประทับเพิงภาคยพน	พลหตาม
หมอบดาชกาดกต่างดำนาม	แน่นช้อง
ตรัสทกกระบวน	ถึงพนิต
ลัดด้วยสวาคิน้อง	นาฏเฝ้าฤาเกษม

ห้องที่ ๔๐

ทศกัณฐ์ทรงพระสุบิน

ร.ค. เหม่ คางดลพิษณีย์ เขียน ๒๔๗๓

ปางทศกัณฐ์เฝ้าพ้อง
กับมิ่งมณโฑณม
ทรงสถิตยแต่ประทุม
ธม้อยหลับสนิทแล้ว

ทณทจะถึงชีพไท้
เกิดนิมิตรมหัทธกรร
ตกใจครกตรองฝัน
ภอดุริยจิตแจ่มฟ้า

ทรงเครื่องเสด็จเสด็จทอง
ประทับอาศน์อมายมาร
องค์อัครโองการ
เวณทรรคนนเจ้า

เห็นศิษย์ชาวเขตรเบอง
ทางประจิมคชฌกฤษณ
เจอกันประจันฤทธ
ตกฟ้างภูมิข่า

พงษพรหม เมศเฮย
แท่นแก้ว
ยามค่ำ
ดั่งพณยามประนิม

ทศกรรฐ
จิตรว้า
เพื่อนเพื่อน ใจแยะ
ผ่ายท้าวเสด็จตรง

โรงทาน ท่านแดง
หมอบเฝ้า
บอกกิจ พิเภกเอย
พิเภกมหลบฝน

บรรพทิศ
เตร็กดำ
คิษณ์หมัก พายฤ
ชีพสันเปนอสุร

พระเจ้าอนงยาเธอ พระองค์เจ้ากระษेत्रเมศร์คฤโยค
(กรมหมื่นทิวากรวงษ์ประวดี) ทรงพระนิพนธ์

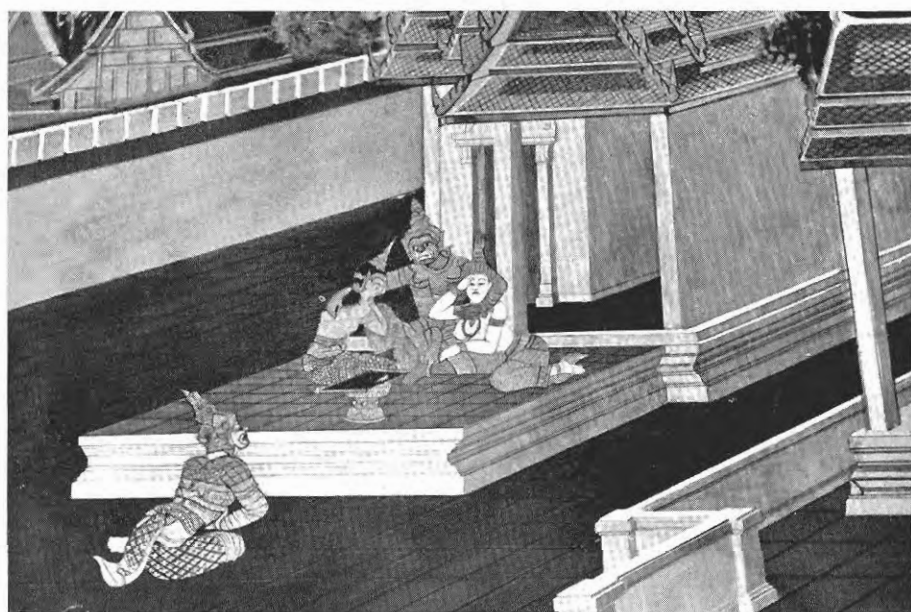

ห้องที่ ๕๐

พิเภกถูกไล่จากดงกา ดาบุตรภริยา
ร.ต. เขม คาสระกษณ เขียน ๒๔๗๓

ปาวะน้อมเกล้ารับ	โองการ
พาพิเภกขุนมาร	มุ่งเต้า
อสรัดินดาด	เทวด้าว แดนแฮ
ถึงทศกษณ	กอดแก้วศรีชญา
ออกโอรุต์ออกต่อน	อาตุร
พดางเจ้าแถมมุด	เหตุไท
ฝันรายพทายทุด	ตามตักย จิงนา
หวังจะผ่อนผันให้	ห่างพันไทยไภษย
ท้าวเรอกตบโกรธเค้น	ครัดขบ พ็เฮย
ให้รบทงตันทรพย	เกบเกลดง
ควเจ้าประทานกับ	พระดักษ มัณา
เจ้าอยู่เอนตุเคย	ถูกด้วยควงตมร

พระเจ้าอน้องยาเธอ พระองค์เจ้ากระหม่อมศรีศกโยค
(กรมหมื่นทิวากรมฯประวดี) ทรงพระนิพนธ์

ห้องที่ ๔๒

ฉบับแปลมณฑลและพลัดถิ่นแสดงฤทธิ์อวดพิเภก

ร.ศ. เขม คางตะกษณ เขียน ๒๔๗๓

ยีนดาร์สุครพซ้อง
ปราโมทยุไทยครัน
ต่างแสดงฤทธิ์โรมรัน
คะคฤกคะครนถนพน

ถูกลมโถมถับชน
ช่อนเข็ดตวงทินกร
หุดานอินทร์เหี้ยมขยคนชว
กรไขว่กระหวัดควา

ถูกพระทรงแสงกล้า
เทอดความนรจ
นิถนนแซกบถพ
เกบเพชรกอถมอคง

นิถเอกชำแระพน
สุดพระสุเมรุไคต
นิถชนชฤทธิ์ชาญไชย
กายกระหัดบถหน้า

เสร็จสรรพ
ครนคฤาณ
หลายหลาก เดศแยะ
ฟางฟ้าชวายพัง

อมพร
กาฟ้า
ถบโยก โยนเฮย
เหนียวแน่นเมรุไกร

ฤทธิ์
เสร็จดียง
ผิงผ่า ไปเฮย
ถ่นถาเมรุไคต

แผ่นไม้ท
หัดกหัด
ปลดกเวท
เซตพนภูวดต

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ
(สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

ทรงพระนิพนธ์

ภาพเขียนเรื่องนกทองของเมือง...

ห้องที่ ๔๓

หนุมานตรวจพบเพชฌัญชี่ได้ศกทปดอมมา

นายด้วง บัญญางาม เขียน ๒๔๗๓ ณ ชุมทรวพย ชอม ๒๔๗๔

หนุมานรบยาครชน

เวหา หนอย

ถึงทพกตบกายา

ใหญ่้ง

หตถหนงครอบโยธา

ทงหมด

คือนออกทละคนนา

จิตรจ้องจับมาร

ศุกรด้าวตกประหม่าหน้า

ชดัดต ดงนอ

ดบดอวอจจจ

ดัดทาย

คคคจจะหนัด

ดัดยาก นกเฮย

ดัดคคคทจกผาย

ยออยงพงการ

วายุบตรเหนกะบนน

จกหน ไปนอ

พิศเพ่งด้าคณม

หมดดิน

โถมจับจิกเกษ์

ดัดรวบ ควเฮย

ดกตบเบนยักษตน

ดาวร้องขอทณ

พระเจ้านงยาเชอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ
(สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

ทรงพระนิพนธ์

๑
๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

โยธพโรตทง

ចក្ខុវិស័យ

๒๒
๑
แสดงเหตุเสร็จสรรพตง

๑๑๕
พระทรงศรค์กตดา

๑๒๕
ตั้งตกพระอาทิตย์

จงถามกราฟในนคิต

๒๖ คิดใครใช่บ้าง

๕ ๖ ๖ ๖
ตุลาคมถึงธันวาคม

๙. ในบ่อคืดเกรงขาม

ใครใช้แรงบอกความ

อย่าลืม
อย่าท้อใจจงใจ

๒๒
ทพฐน

ជ
ដកវង
១

จวบ ถวายเหยย

๑. ๒.
เตตนจนปถาย

๕
ภากุท

๒
เทศวิชัย

ตอบสด แหมแม่

๒๕
ยกย่นมาปดอม

๒
ชกถาม นามนา

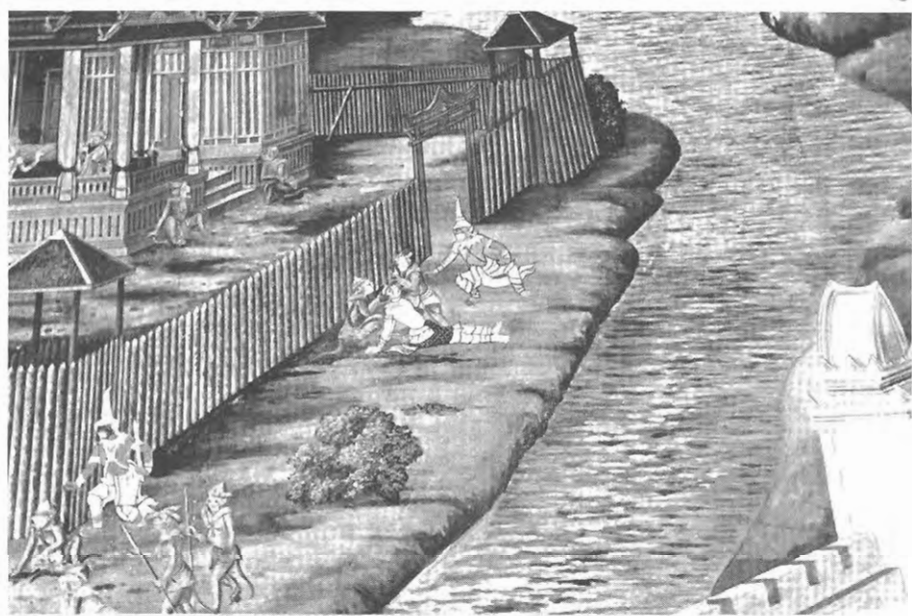
เดช ไท

โดยสัตว์จริงแท้

๒
คอกคอกมปดอมพด

พระเจ้าอภัยยาเธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ
(สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

ทรงพระนิพนธ์

ห้องที่ ๕๓

คู่กัดารถูกจองจำทำโทษ

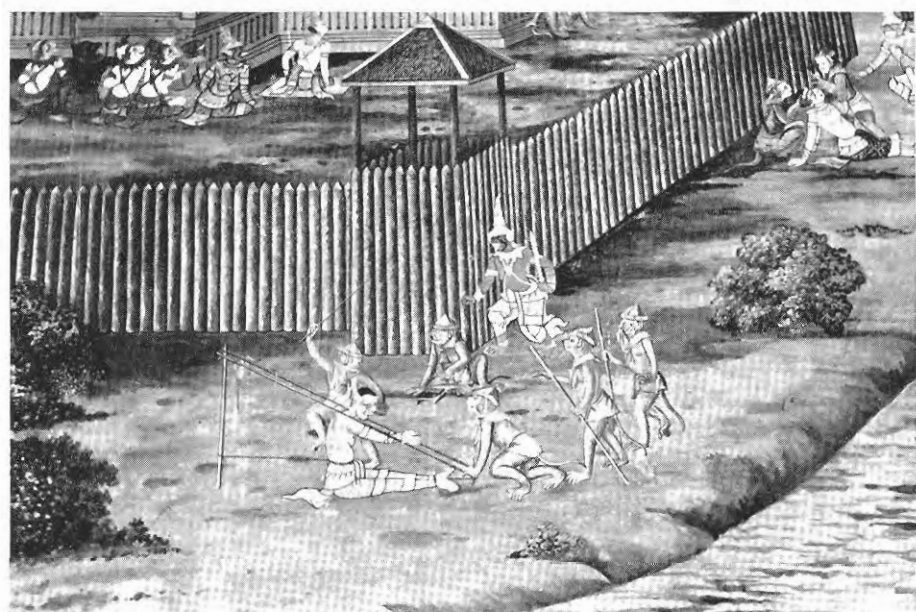
หุดวงวณนคิปปิ เวียน ๒๔๗๓

ร.ค. เหม่ คาคะตักษณ ช่อม ๒๔๗๒

กุ่มภณทฎารภาพัน	เล็รจุฎาร
ซ้าย่งกาดฎิวน	ถินคั่ว
นามซ้าฎักรฎารมาร	อมาตยทศ กรรวุฬ
หินคกคกรภักคกรท้าว	ตั้งซ้ามาต
จ้งปดอมเบนเหยวซ้าม	มายต
หินกระบะทบักทน	บ่อได้
แปดงเบนกระบะบิตปน	ปดอมพวก ถึงแซ
แด่นผิตตามแต่ไท้	โปรคซ้าอตุ้
ซึกใช้ตั้นเล็รจซ้อ	ค้ำชาน
เล็มย่นจคค้ำชุนมาร	มันแกว
ตุ้ควัรวัปเรวคตาน	เฉยวณับ
ทุดแต่พระจักรแก้ว	ทรวาตันทกประการ

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ
(สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

ทรงพระนิพนธ์

ห้องที่ ๔๔

ทศกัณฐ์รับสั่งให้เบญจกายแปลงตัวเป็นสัตว์

พระวิทย์ประจักษ์ เขียน ๒๔๗๓ ร.ศ. ๙๑ คาวตฤณ ชิม ๒๔๘๒

ทศกัณฐ์พิศรูปแม่น
หงว่าสัตว์ดาโถม
แย้มโอษฐ์ออรโถม
มาเม่มามาเปิดอง

เบญจกายฮายฮักค่อน
ค่นองว่าจอมยักษ์ยด
คอกหาดนกรดับตน
ทญักษ์บยบยบเรม

เรยมแค้นสัตว์สัตว์ด้อย
จะเค็กเบนมหิษ
ด้นบคมงเมองม
พดางนงแอบแนบเนอ

อนงคหาดนเหตอชดแคน
กถายเพ็คเบนกษนาง
ทศกัณฐ์พิศแดหมาง
ทำกระฮักกระแอมอง

หยาดโพยม
โดยยเยอง
เชิญแม่ ชิม
ปลัดรอนเรียมกระคัดย

ชวยกรรมด
ฮยาเคตม
ตามดั่ง สำนวนา
วิกรรบบชวย

ได้ภัก พอย
ด้นเชอ
หมายมอบ แม่นา
ด้นท่นอมแนมณอม

เชนชนาง
นงบง
หมองหม่น
โอษฐ์แฉ่เดยด้นอง

หม่นพากยโวหาร แต่ง

ห้องที่ ๕๐

องค์ดัดอัสว

นายบุญยัง แด่นัดมรดก เขียน ๒๔๗๓

ขุนกระบรบแดง
ถึงนเวค่นอัสว
นายทวารวองวอง
จนเขอนลงดัดกก

พานรองคตพรอง
ราชทูตอัสวณมา
โยจ้งหับทวาร
เองจ้งพลันเบ็ดให้
นายทวารร้องให้ทศ
ต่างรบทูตทรงศักดิ์
แดงเหตุวรามลักษณะ
องค์คณามณูมาย

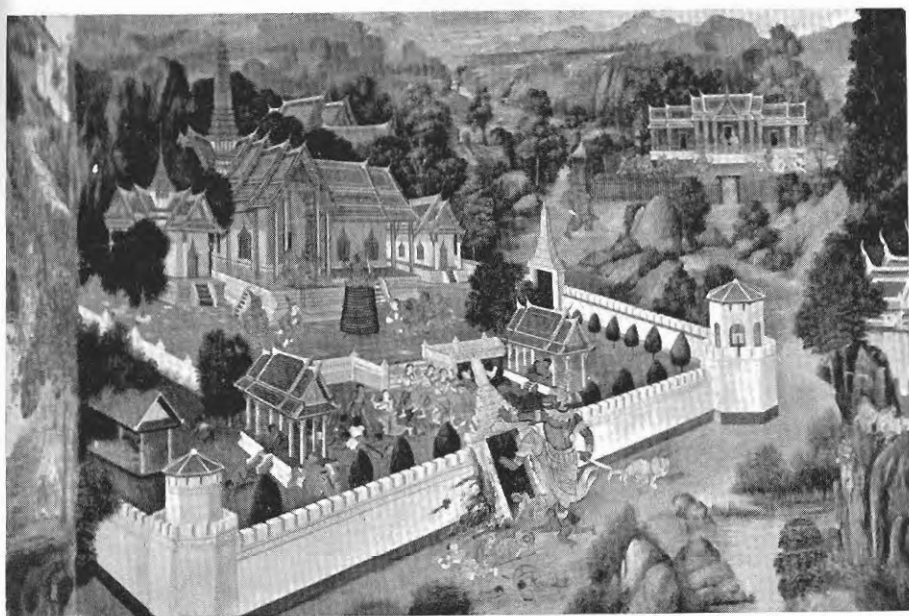
เหาะตรง ไปเฮย
อยุดยง
มาบัด ทวารเฮ
ห่อนให้ถึงจร

พจนา
สู่ไท
ไก่อเหตุ ไฉนเฮย
สู่ท้าวแดงการ
อยุดพัก ก่อนเฮย
ราพราย
แต่งทูต มานา
พักข่มทวารวอง

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม

(กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม)

ทรงพระนิพนธ์

ห้องที่ ๕๓

หนมามอมค้ำดา

นายสง่า มพระ เทียน ๒๕๗๓

ดูกรมเผด็จการ
ตั้งจรวดพรหมยิงชาว
กรรมกตณพตบพลาตฐาน
คนปากเป็นบานกง

พระดกษณพิเภกเฝ้า
นอกโอฐบุรพาพิศ
เตยวเพชวระเวณคิต
เกริกเกรนจงเกยงกตา

ดิปเปตมกุฎเหยม
ดิปกนายเปตทิศ
คนหงประตองฤทช
นายหน่มงหมายดำน

จักรวาล เขาเอ๋ย
โดยขง
สถิตย์ออก ถึงแะ
นอกห้อมทางวง

บาทชิด แทนเฮ้ย
 ตรวจหน้า
 คอยจับ มารแฉ่
 แซ่ของไฉ่ยงซาน

๑. ๑.๕
 เหมมหัทธ
 ๒. ๒
 ทวดาน
 ๔
 ระเห็ดเกร' ครอบจุฬา
 ๕
 ค้อนปดาดิน

พระยาราชสมภารากร แต่ง

ห้องที่ ๕๓

ไมยราพเบาอย่าสะกดให้หลับ

นายสง่า มยุระ เขียน ๒๔๗๓

ไมยราพกตบต้องค้อม

เมี่ยงมอ

จรวบจิงเกียงกอง

ควจกดำ

แปดงปดอมกระบี่ปอง

ดัมทราบ เหน่แป

เดงวาทาดงฮา

โชนู๊ท้าวหญกัทยเปรม

รับเหาะดยอดยง

โสดาด เขาเสีย

ร้ายเวทเบ็ดอากาศ

ผ่องแผ้ว

ควงกตองบัทขำราช

วาวด่าง

เปรียบประกายพฤษแพรว

พว้างพาดินพราย

ห้องที่ ๕๔

หนูนานมาถึงสระบัวในกรุงบาดาล

หลวงเจนนิจตรง เขียน ๒๔๗๓

มัจฉาณกระบับน้อย
ขามคณกอยากจะ
ผ่นผุดจากบ่อนปะ
แผกว่าโยลอบเต้า

ลูกกลมเคี้ยคัพฟ้า
โถมจับประจัญมือ
หลานถมว่องไวคือ
ต่างเรียวต่อแรงง้าง

หนูนาน โถมถืบต๋อง
นับบ้วนเซชวนชรด
จับบาทฟาดชราหลุด
โยบเจบจักปล้ำ

ถามว่าผู้เฒ่าพ้อง
ทางจึงเป็นปลาใจ
มัจฉาณพ่นไข
นางมัจฉาแม่ข้า

เนาสระ บัวน้อย
เที่ยวเต้า
ชนกับ พ้อเฮย
เดहनถึงไหน

ไฟฮือ
มั่งถ้าง
จักรผัด ผันแฮ
หัตถยอชุดมุน

อกบตร
เดื่อกขวา
มือโอด ทดวงแฮ
ปลาดแก้วแดงงน

พงษ์โต
แก่งกล้า
ราวเรือง เดิมแฮ
พอนนหนูนาน

ห้องที่ ๕๔

หนุมานรบกับมัจฉาณ

หลวงเจนจตรยาง เชน ๒๔๗๓

วายุบทรวรเริงแสด
เป็นริเคเอนดา
มัจฉาณเมิดาว
กราบบาทฟมแผ่หน้า

๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

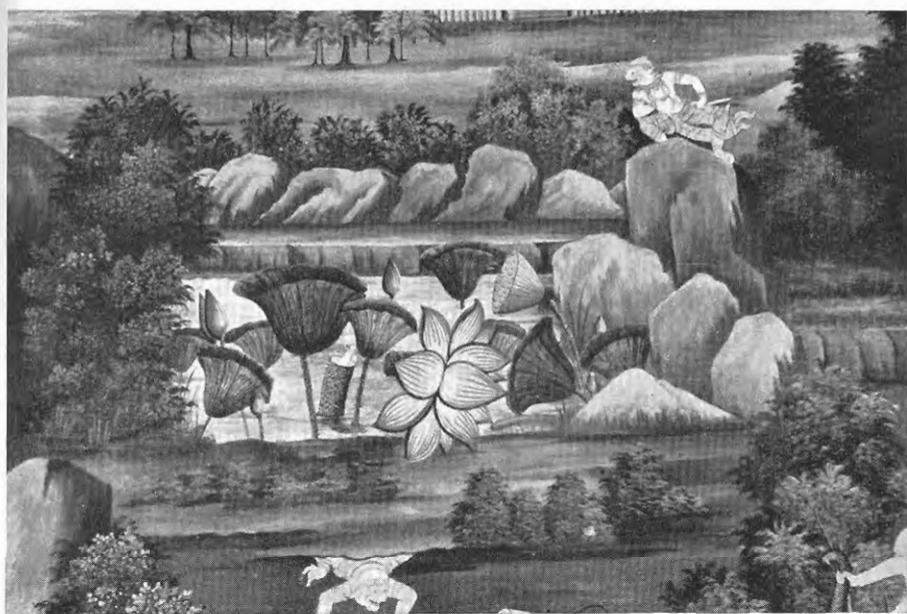
วายุบุตร^๔พอง^๕บุตร^๖แจ้ง
 บงประทุมเกบ^๗หัก
 ตงปดอง^๘ตุด^๙ระ^{๑๐}พัก
 แดง^{๑๑}พุ่ม^{๑๒}พฤษ^{๑๓}ไธ^{๑๔}ก^{๑๕}ด^{๑๖}ำ^{๑๗}น

เหาะหา
ดาต^๒พา
ความ^๑ว่าง
เนตร^๓นานองถ่าย

๑
 ๒
 ๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

จิตรประจักษ์
ชาตกาน
เวทร้าย บังแย
ดานชั้นดุนต

พระยาราชสัมภารากร แต่ง

ห้องที่ ๕๔

หนุมาณพบนางพราภวน

หลวงเจณจิตรยง เขียน ๒๕๗๓

พราภวนเกดอึง

ตกทก

หตายเทยวจนยามคก

เมอยดา

อญคณงชอบธระนค

ทวเทวด

บนรารพพรณคควา

มอจวงเจียดชด

หนุมาณแมกซ่มซ่ม

โลศรพั้ง

ยนเรองนางยกษคง

ราเครา

ชอกนามพรทรวงสังข

กบบตร แกนา

วาจะคตมเขาเขา

รวมมวดยคราวเดยว

ถกตมคกรูปแดง

ทำชยาย นางเฮย

เรากเจญพรนารายน

กตบดาว

ทงจะชวยบตรยาย

ยนชพ นานนา

ไฉนจกเขาเมองทาว

ราฟไดกตได

นางพ้งว้ายากเท

ทางจริญ เมืองเฮย

แมววาเปนแมตงวน

กชอง

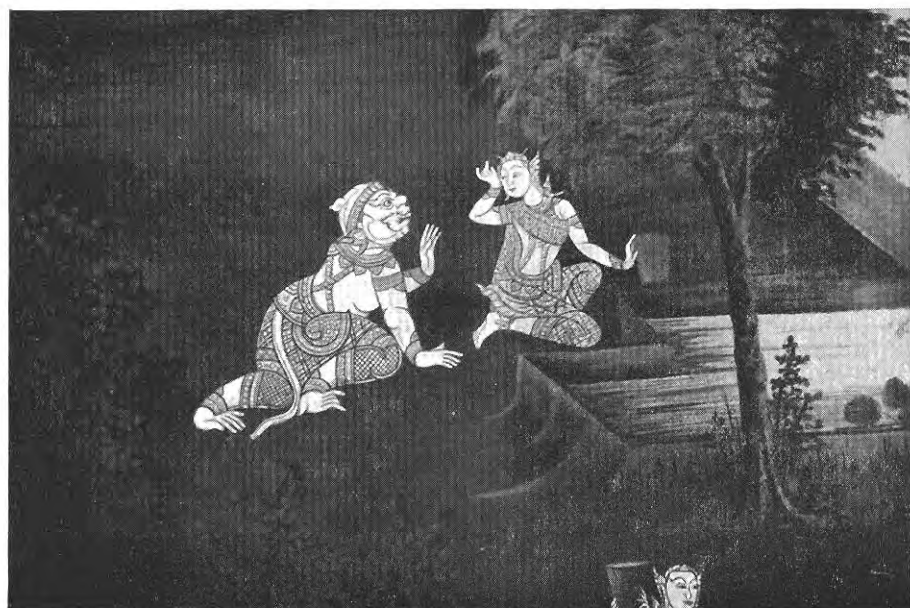
เพราะจกกรกตคณ

เนองนคย รอบนอ

ทางทวารนคอง

ชงเขาชอกเลมช

พระยาราชสัภารากร แต่ง

ห้องที่ ๕๔

หนุมานผู้กษัตริย์ในกรุงบาดาล

หัตถ์เงินจัตวรงค์ เขียน ๒๔๗๓

หนุมานโถมถีบข่ม
พดยักษคกคกร
ถึงรบจับตรฐ
ด้านปรกยักษตมขวา

พบศรทรรโหดเหี้ยม
กับจุโถมประจัญ
ออกกรรทแยงถนัด
พดนเหยียบคอคขวาง

พังประตู หักเศษ
จับปลา

ฉะพาด มารแต่
กบดางเรวจร

เหิมมัน
จับช้าง

ถึงรวบ งาแต่
พลุกัดมดาญ์ดาร์

หมีขัฒ เชน หรือลูก แห่งมือของเอเอนด

ห้องที่ ๕๕

หน้^๕มานผ่านหน้^๕ทเบ^๕นไฟ

ห^๕ดว^๕งเจ^๕นจ^๕ต^๕รย^๕ง เข^๕ยน ๒๔๗๓

เด^๕รจ^๕ต^๕มค^๕ช^๕ด^๕านเด^๕ว
ร^๕บม^๕งห^๕มา^๕ยเม^๕องย^๕กษ^๕
ถ^๕งถ^๕ามเพ^๕ร^๕กท^๕างช^๕งก^๕
ผ^๕นพ^๕บ^๕ช^๕นเช^๕า^๕ก^๕ร^๕า^๕

ถู^๕ก^๕ด^๕ม^๕โ^๕ด^๕ด^๕เ^๕น^๕ช^๕น
พ^๕ง^๕โ^๕ช^๕ด^๕ค^๕บ^๕ก^๕า^๕เด^๕า
ผ^๕าก^๕ถ^๕า^๕ด^๕เก^๕ด^๕เ^๕น^๕เพ^๕ด^๕ง^๕เพ^๕ด^๕า
เด^๕ร^๕จ^๕ร^๕บ^๕ด^๕ง^๕ว^๕งค^๕อย^๕

บ^๕พ^๕ก^๕ ก^๕อ^๕น^๕เส^๕ย^๕
เห^๕ย^๕า^๕ก^๕า^๕ว^๕
ฉ^๕ง^๕น^๕ค^๕ด^๕ ค^๕น^๕ง^๕เส^๕ย^๕
ป^๕ร^๕บ^๕ก^๕อ^๕ง^๕ป^๕ก^๕าย^๕พ^๕ร^๕าย^๕
ห^๕ด^๕ง^๕เช^๕า
ค^๕ว^๕น^๕ด^๕อย^๕
พ^๕ด^๕น^๕ม^๕อด^๕ ห^๕ม^๕ด^๕ค^๕้อ^๕
ว^๕อ^๕ง^๕เด^๕า^๕ต^๕า^๕ม^๕เ^๕น^๕

